

ANADOLU 'NUN AYDINLIK YÜZÜ

ULUKIŞLA

Yazar

Dursun ÖZDEN

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Yazar, bu kitabın tüm içeriğinden sorumludur. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7451-10-9

Kitap Adı

Anadolu'nun Aydınlık Yüzü ULUKIŞLA

Eser Sahibi

Dursun ÖZDEN

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

FIC014000

DOI

10.37609/akya.1651

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Coğrafyacı Misyoner Casuslar ve Atatürk

Ulukışla'dan kimler geçmedi ki...

Tarihi Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı, çok şeye tanıklık etti ve kimleri ağırlamadı ki...

Bir gezi yazarı ve belgeselci olarak gittiğim onlarca ülkede ve arşınladığım Anadolu coğrafyasında; benden önce bu yollardan geçmiş ve ardında iz bırakmış gezginlerin yazdıklarını okuyorum. Diğerlerinden farklı olan üç gezgin dikkatimi çekti. Biri **Evliya Çelebi**, biri de **Piri Reis**, diğeri ise; Cezayirli **İbni Batuta**. Şu anda elimin altında, **İbni Batuta**'nın "*Seyahatnamesi*" var. İbni Batuta; 1330'da Kuzeybatı Afrika'dan yola çıkıyor. Fas, Tunus, Cezayir, Mali, Nijer, Çad, Sudan, Cidde, Mekke, Medine, Mısır, Filistin, Suriye, Çukurova, Pozantı, Ulukışla, Ereğli, Konya, Eskişehir, Bursa, İznik, Balkanlar, Kırım, Tataristan, Kafkasya, Azerbaycan, İran, Kazakistan, Türkmenistan, Tacikistan, Çin ve Hindistan topraklarında (*Osmanlı Padişahı Orhan Gazi'nin kendisine verdiği bir heybe dolusu altın sikke ile*); **İslamiyeti yaymakla görevli, gezgin bir coğrafyacıdır İbni Batuta**.

1922'de İstanbul'a gelen, Nobel ödüllü Amerikalı gazeteci yazar **Ernest Hemingway**; Türk Kurtuluş Savaşı'nı, Kemal Atatürk'ü ve İstanbul'u anlatan "**İŞGAL İSTANBULU ve İki Dünya Savaşından Mektuplar**" kitabı için ve de **Amasyalı coğrafyacı, gezgin STRABON** (MÖ: 64 - MS: 24) için, ayrıca iki farklı maktele yazmakta yarar vardır.

Anadolu'yu yaya gezdiği iddia edilen İngiliz Ajanı **W. J. Childs**, (**Arabistanlı-İngiliz**) **Lawrence**, **Afrika ve Malezya misyoneri Kamerun, Macellen, Kristof Kolom, Amerika Vevpuçi, Xuanzang, İbni Batuta, Freya Stark, Fridjof Nansen, Evliya Çelebi, Marco Polo, Piri Reis, Gullivers, Mehmet Hürşid Paşa, Fransız Pierra Belon, Polonyalı Sineon, Ermeni asıllı Eremya Çelebi Kömürçiyen, Fransız Jean Thevenot, Joseph Pitton, Peder J. Monier, Fransız Charles Texier...** vb. Anadolu coğrafyası üzerine; "*Seyahatname*" kitapları yazmış olan pek çok coğrafyacı gezginin, birer misyoner ya da istihbaratçı ajan oldukları bilinmektedir...

İşte bunlardan biri de; Anadolu'yu arşınlayan, bir başka İngiliz gezgin kadın ve casus olan **Gertrude Bell**; Hasan Dağı güney yamacında bulunan Keçikalesi

Köyü ardından, Aksaray'da Çanlı Kilise, Selime, Gelveri (Güzelyurt) ve Ihlara Vadisini gezdi. Ardından da Kapadokya Bölgesinde çokça fotoğraf çekti, notlar aldı. Daha sonra, Nevşehir ve Derinkuyu üzeri, Niğde'ye geldi.

Gertrude Bell, 26 Haziran 1909'da, Niğde'de; Aktaş, Gümüşler Manastırı, Hüdavent Hatun Türbesi, Ak Medrese, Niğde Kalesi, Alaattin Camisi ve Sungurbey Camisi gibi başka tarihi yapıları da gezip, inceledikten sonra; Bor ve Kemerhisar üzeri Kolsuz Köyü'nden geçerek, Toros Dağları manzaralı ve 1600 metre rakımlı Çaykavak Geçidi'nden sonra, **28 Haziran 1909'da Ulukışla'ya geldi.** Ulukışla'da tarihi Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı'nda incelemelerde bulundu ve çokça fotoğraf çekti. Ardından da Çiftehan, Pozantı ve Gülek Boğazı üzeri, Kilikya (Çukurova) Bölgesi'ne geçti...

Tıpkı, 1916-1918'de; Antakya, Şam, Filistin ve Sina Çölü'nde, (Osmanlı'ya karşı), Arap isyancıları örgütleyen, kışkırtan, Hicaz Demiryolu'nu havaya uçurtan ve "Çöl Fatihi" olarak bilinen; **Thomas Edvard Lawrence** gibi, **Gertrude Bell** de; sinci bir İngiliz coğrafyacı, misyoner ve ajandı. Bu ajanlar, kendine coğrafyacı ve gezgin araştırmacı diyen, misyoner casusların yayınlanan hatıra defterleri, istihbarat notları, detaylı kişi, olay ve mekan tanımlamaları, yol kroki ve haritaları, seyahatnameleri dikkatlice incelendiğinde; İngilizler başta olmak üzere, tüm emperyalist güçlerin, kirli oyunları anlaşılmalıdır...

(*Bolkar Çılgılığı-Kuvayı Milliye Müfrezeleri, Dursun Özden, Pozantı Belediyesi Kültür Yayını, Nisan 2021*)

Bu casusların hazırladığı raporlar; tarihi kökü binlerce yıl eskilere uzanan ve medeniyetlerin beşiği olan, Anadolu coğrafyasını bölme ve işgal etme projelerinin, ilk ön alan çalışması olduğu anlaşılmalıdır. 1996 yılında, Suriye'nin başkenti Şam'da, bir sahaf dükkanından satın aldığım (1901-Londra baskılı) içinde katlanmış, 1/100 000 ölçekli, "**Yeni Ortadoğu, Anadolu ve Mezopotamya**" başlıklı haritanın da yer aldığı, bu küçük bir İngilizce kitap, bize iki şeyi anımsatıyordu (belki de çok şeyi): Birinci Paylaşım Savaşı (1914-1918) sonunda imzalanan; **Serv Antlaşması** (10 Ağustos 1920) ve 2002'de ortaya çıkan, ABD'nin başını çektiği; **Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)**, bölgenin yeni siyasi haritasının ne olacağını göstermektedir. 24 Temmuz 1923'de, **Lozan Antlaşması** ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Misaki Milli sınırlarının senedi imzalandı. Şimdilerde ise, emperyalist oyunlarla birileri bu kutsal senedi yırtmaya çalışıyor. **Cumhuriyetimizin 100. Yılı** ya da **29 Ekim 2023 Çılgılığı**, bu anlamda çok önemli bir gündemdir... Silkinip özümüze dönmenin tam zamanı...

Elbette, Büyük Atatürk'ü anlamak için, öncelikle kendi yazdığı “**Büyük Nutuk**” ciltlerini özenle ve sindirerek okumak gerekli. 57 yıllık kısacık ömrüne, o kadar büyük işleri sığdıran ve 3997 adet kitabı, altını çizerek okuyan Mustafa Kemal Atatürk hakkında; çokça kitap yazıldı ve biz onları yeniden okumalıyız. İlk aklıma gelen şu kitapları anımdadım; Celal Şengör'ün yazdığı “**Dahi Diktatör-Atatürk**”, H. C. Armstrong'un yazdığı “**Bozkurt**” kitabı, Yaveri Salih Bozok'un “Atatürk ile Anılar” kitabı ve Yekta Güngör Özden'in yazdığı “**Nereden Baksa Güzel, Nereden Baksan Güzel**” kitaplarını okumaktayım, yeniden... Öte yandan; bir kafatasçı ve bir ırkçı asla değilim, ama mazlum halkların bağımsızlık ve özgürlük savaşımında, esin kaynağı ve de çağının en büyük devrimcisi ve barış elçisi olan Atatürk'ün izinden yürümek; beni dinçleştiriyor, besliyor ve ufkumu-yolumu aydınlatıyor. Çok şanslıyız... Bu bağlamda; Nazım Hikmet'in “**Kuvayı Milliye Destanı**”nı tamamlayan; İbrahim Abilov, Mehmet Emin Resulzade ve Ebulfez Elçibey'in “**Dil Bayrağımız Türkçe, Atatürk ve Türk Dünyası**” hakkındaki konuşma metinlerini, yeniden okuma gereksinimi duydum...

Aman dikkat!.. 20. yüz yılın yetiştirdiği büyük insan, dahi, diplomat ve utkuya koşan komutan; **Mustafa Kemal Atatürk'ün, 100 yıl önceki öngörüsü ve pusulasından asla şaşmayalım...** Yoksa, sonumuz belli... “*Yaşasın Tam Bağımsız Türkiye!..*”

Kışlak zamanı, Ulukışla'da saat beşte; “*Kışlalar doldu, boşaldı bu gün*“ yerine “*Adana'ya bir kız kaçtı, gördün mü?*” ya da “*Zahidem kurbanım*” bozlaşının yankılandığı, şu bizim Kışlahan'ın taş duvarları; dile gelsede, konuşsa bir gün... “*Şiirin Yol Öyküsü Han Duvarları*”nda hala, **Faruk Nafiz**'in ayak izi ve Filistin'den dönen **Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış**'ın kanlı mendili, **Çalkama Halil**'in takvimine göre; “Dört bayrak sonra” yavuklusuna ulaşacaktı. Olmadı... Kaymakam engelledi... Çocukların “*Bu vatan kimin?*” adlı şiiri yarım kaldı. Hayır, hayır!.. Ulukışla halkı, bu geri dönüşüme izin vermedi... Her şeye karşın, Ulukışla'nın aydınları ve Kuvayı Milliyeci Müftü Efendi; “*İstiklalsiz din olmaz*”, “*Ya istiklal, ya ölüm!..*” diyerek, Mustafa Kemal Paşa'nın saflarına katıldı. O günden sonra; **Fransız, İtalyan, İngiliz ve ABD askerleri ve de “Barış Gönüllüsü” kod adlı CIA casusları**; bir daha Ulukışla Tren Garı'nı aşıp, Anadolu'nun doğal ve stratejik güvenlik kuşağı olan, Toros Dağları'nı geçemedi... Ve dün olduğu gibi bu gün de, Ulukışla halkı kararını verdi; “**ATATÜRKİYE**”den yana... Anadolu'nun aydınlık yüzü Ulukışla'ya selam olsun!..

Dünyanın 99 haline tanıklık eden, Ulukışlalı bir gezgin gazeteci yazar olarak, Fidel Castro'nun elinden **“Latin Amerika Edebiyat Ödülü”** almak üzere gittiğim Havana'da; önce Atatürk'ün büstünü ziyaret ettim. 12 Aralık 1996'da, Kumandan Fidel ile yaptığım özel röportajda, Küba'nın efsanevi lideri Castro'nun dediği gibi: *“Devrimci Mustafa Kemal Atatürk, bizim ve dünyadaki mazlum halkların, doğal önderi ve esin kaynağıdır. Kendinize başka önder ve ışık arama-yınız...”* (Küba Uzak Değil, Dursun Özden, Belge Yayınları, 1997-İstanbul). com.tr

Dursun ÖZDEN

(Gezi Yazarı-Şair-Belgeselci)

SUNUŞ

“**Anadolu’nun Aydınlık Yüzü ULUKIŞLA**”; dil bayrağımız Türkçe’nin ödünsüz savunucusu, “*aksakal-bilge derviş*” ve özgür ruhlu, kadim atamız olan, Sümerli **Karamanoğlu Mehmet Bey**’in izinde yürüyen yiğitlerin, “*Yeryüzüne bin yıl baksam azdır, sevdaya düşen yorulmaz...*” diyen **Karacaoğlan** ve Toros Dağları’nın özgür ruhlu gür sesi **Dadaloğu**’nun çağlığı; gönlü güvercinli, gönenç ve sevdalı barış kuşlarının yuvasına selam olsun!..

Kimi günlemler vardır, belleklerden silinmez; kimi kişi, olay ve mekanlar vardır, tarihin her döneminde anımsanırlar, yaşanırlar ve esin kaynağı olarak belgelere ve oniks mermer sütunlara kazınırlar.. Ulukışla da bunlardan biridir.. Coğrafi konumu, stratejik yapısı ve zengin insan manzarası ile hep anım-sanmakta ve pek çok sanatçıya esin kaynağı olmaktadır.. Yakından ya da uzaktan, içinden geçenlerin içten selam verdikleri yerdir Ulukışla...

“**Merhaba**” ile başlayan ve “**elveda**” ile biten, seveda yüklü kervanların ilk ve son durağıdır Ulukışla... Urum elinden Sehile açılan, güvenli kapıdır Ulukışla... Gurbeti sılaya bağlayan, hasret yüklü kara tren ile giden ve gelen yolcular için, şimdi mola zamanı... Sevgiyi sebil eylemenin tamkam zamanı... Şiir Ülkesine hoş geldiniz canlar...

Dağlar dağlara selam dururken, **Ulukışlak Hanı bizi çağırıyor, yeniden...**

Hamidiye öncesi, Ulukışla’nın eski adı Şücaeddin’dir. **Şücaeddin**: Yiğit, cesur, bıçkın, delikanlı, cengaver ve gözüpek demektir. Ulukışlalılar, tam da bu anlamın insanlarıdır. Ben bunlara bir de; kendinden başarılı olanlara kulp takan, kadirşinas ve konuksever olmalarını ekleyeceğim... Ulukışla’nın eski adının anlamına uygun dostların katılımı ile yapılan etkinliklerin otağı **Şiir Ülkesi**’nde şenlik zamanı...

“**1. Han Duvarları Şiir Dinletisi**” 14 Ekim 2000 tarihinde, Ulukışla Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı içinde yapıldı. Zamanın Belediye Başkanı Mehmet Tevfik Güney, Kaymakamı Hüseyin Parlak, Gazeteci Sunay Türker ile Erzurum Atatürk Üniversitesi öğretim üyelerinin, bürokratların ve çok sayıda ilgili halkın da katıldığı etkinlik kapsamında benim; **Şemsi Belli**’nin yazdığı “*Anayasa*” adlı şiirini okumam, büyük yankı uyandırmıştı. Uluslararası Aktivist Sanatçılar Birliği’nin girişimleri ile benim; “**50. Sanat Yılı Kutlanması**” ve “**2. Han Duvarları Şiir Festivali**” etkinlikleri kapsamında, çok değerli şair dostlarım, arkadaşlarım,

destekçi kurumlar kişiler ve kadirşinas hemşehrilerimle birlikte 1 Eylül 2021'de “**Dünya Barış Günü**” kapsamında kutlanacaktı. Ama daha önce “**ÖNEMLİ**” diyerek söz vermesine karşın, daha sonra Ulukışla Belediye Başkanı Ali Uğurlu'nun “Belediye Meclisinden karar çıkmadı” diyerek, “*ekonomik gerekçelerle*” bu olumsuz kararı bana ve kitabın tasarım ve dizgisini yapan Akademisyen Yayınları'na bildirdi. Ulukışla'nın tanıtımına katkı sağlayacak bu etkinlikler ve 3 yıllık bir çalışmamın ürünü olan; (16x24) cm ebadındaki, bol fotoğraflı, tarihi araştırma ve kültür içerikli “**Ulukışla**” kitabı basımı ertelenmişti. Herkesin canı sağ olsun. Ulukışla'ya hizmette ve sevgide sınır yoktur. Sevdiğimiz sebildir bizim...

Şimdi ise, “**Anadolu'nun Aydınlık Yüzü ULUKIŞLA**” kitabı; başarıyı taşıyan kibirli anlayışlara, bilinen belgeli kötü şeylere, tüm kirli, geleneksel sinsi ve ispiyoncu fişleme oyunlarına karşın; *Kuvayı Milliye Ruhu ve Cumhuriyet Devrimleri Aydınlığında*, çok bedeller ödeyerek bu güne geldi-ğımız zor koşullarda; ödünsüz, vatansever, ilkeli ve kararlı bir duruşla, (*yasal-etik-ahlaki*) değerlere bağlılık formatında, yeniden okurlarıyla buluştu. **Adana Akademisyen Kitabevi** teknik ekibinin tasarım ve dizgisiyle basıldı ve siz değerli okurların beğenisine sunuldu... Emeği geçenleri ve destek olanları ayakta alkışlıyorum...

Aynı mekanda (ilk Cumhuriyet kıvılcımının atıldığı yılda, öğretmen şair *Faruk Nafiz Çamlıbel* ve pek çok şaire esin kaynağı olması); özel olarak şiirin ve genel olarak da sanatın devrimci, insani, alternatif, aykırı, çılgın, estetik ve güçlü çığlığına tanıklık etmesi, oldukça anlamlıdır. Mutluluk ve heyecan verici ve de duygusaldır... Yenisini kutlayacağımız “**2. Han Duvarları Şiir Festivali**” bundan böyle, gelenekselleşir ve uluslararası özellikte sürer umudunu taşımaktayız. Bu etkinlikler sırasında ve sonrasında; ilçenin ve köylerinin tanıtılmasına, alternatif turizm potansiyelinin öne çıkarılmasına, kaybolan kültürel değerlerinin yaşatılmasına, bölgenin mutfak ve folklorik zenginliklerinin öne çıkmasına, endemik flora (bitki) ve fauna (hayvan) dokusunun korunmasına ve çevre bilincinin gelişmesine, tüm politik gerilim ve kirliliklerden arınıp, ortak insani değerler kazanılmasına katkı sağla-yacaktır.

Farklı kültür ve değişik ideolojik yapılarıyla, sağcı ve solcusuyla; hep “*vatansever ve barışçıl*” çizgisini koruyan aydınlar ocağı bileşkesi olan Ulukışlalılar, Anadolu'da birlikte yaşama kültürünün mayasıdır. Ulukışla'da, kimi kendini bilmez kıskırtıcı yalakaların dediği; “**Eşek Köylüleri**” benzetmesine; daha 10 Kasım 1918'de, hem de Ulukışla'da, trende yanıt veren, **Mustafa Kemal Atatürk**: “*Efendiler, köylü milletin efendisidir. Nerede bir, Türkmen köy obasında ve Yörük çadırında hala duman tütüyor ise, bu topraklara asla düşman ayak basamaz. Bu böyle biline...*” demişti.

Öte yandan; 1932 tarihinde, **Atatürk**'ün hazırlattığı **“Yurttaşlık Bilgisi Kitabı”** girişinde yer alan, **“yurttaş”** tanımını ışığında; “hakları, özgürlükleri ve sorumluluklarının bilincinde, çağdaş yurttaş” olmak için, sağduyu ve hoşgörü sıcaklığında dayanışarak, sevgimizi sebil eylemenin tam zamanıdır... Evet dostlar, şimdi şiiir zamanı...

1571 yılında Kıbrıs'ın alınması (bu gün Lefkoşe'den Magosa'ya giderken Ulukışla kasabası var), 1300'lü yıllarda Balkanlar'ın ele geçirilip Türkleştirilmesi ve 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'un Fethi sonrası, Ulukışla ve Merzifon başta olmak üzere, Orta Anadolu'nun değişik yerlerinden getirilip iskan edilen Müslüman Türk aileler, kendilerine yeni yaşam alanları ve eğlenceler oluşturdu. Osmanlı Döneminde, İstanbul'da okçuluk ve güreş sporları sonrası, eski futbol ta-kımları kuruldu. **Ulukışla'nın Beyağıl, Porsuk, Hüsniye ve Bor'un Sazlıca'dan İstanbul'a getirilen lahana üretici köylüleri**; Beykoz, Paşabahçe, Küçüksu, Çengelköy, Beylerbeyi, Göztepe-Merdivenköy, Fındıkzade-Çukurbostan, Beşiktaş-Ortaköy ve Fatih-Karagömrük semtlerinde lahana üretiyorlardı. İstanbul'un Eminönü kasabası, Unkapanı semti, Küçükpazar Mahalesi, Değirmenci sokakta ikamet ediyorlardı. Ve bu adreste; **“Lahanacılar İdman Yurdu (LİY)”** 1786 yılında kuruldu. Öte yandan, İstanbul'un Silivri ilçesi Selimpaşa kasabası, Kadıköyü, Çatalca ilçesi ve Amasya'nın Merzifon ilçesinden gelen bamya üreticisi köylülerin, aynı dönemde Unkapanı'nda kurdukları; **“Bamyacılar Jimnastik Kulübü (BJK)”** futbol müsabakaları oldukça iddialıydı... Bu iki spor kulübünün müsabakalarını halkın yanı sıra; sultanlar, sadrazamlar ve vezirlerde izlerdi. Çok çetin geçen müsabakalar sonrası, Beyoğlu Balık Pazarı ve Karaköy Yüksek Kaldırım'da eğlenceler düzenlenirdi. Türk, Rum, Ermeni, Arnavut ve öteki azınlık gençlerin çetin mücadelesi ile yapılan maçlar sonrası, kardeşçe ve dostlukla kutlanırdı... Centilmence yapılan bu spor yarışları, farklı etnik ve inanç özellikleri olan gençlerin ve halkların, kardeşçe ve huzur içinde birlikte yaşaması kültürüne hep örnek olmuştur. Şimdilerde ise, bu güzel görsel anlara hasretiz. Bu gün, Çengelköy Polis Karakolu önünde bulunan ve o dönemden kalan Lahanacılar Heykeli, bana Ulukışla lahana üreticisi emekçi köylüleri anımsattı, yeniden... Ve lahana üreticisi bir ailenin ferdi olarak, 1971 yılında **“Ulukışla Lahana Üreticileri Birliği (LÜB-DER)”** kurucu üyesi olarak, (141-142'den) düşünce suçu ile yargılandığım, o zor yılları anımsadım ve derin bir iç çekip duygulandım, yeniden... Daha önce ise, 1970 yılında Ulukışla'da, **Lahana Üreticilerinin** mitingine yapılan saldırı sonunda, lahana üreticisi köylüler ve gençler gözaltına alınmış ve bazıları tutuklanmıştı. Bu hikayede adı geçen tüm kişileri, kaynakları ve yerleri tek tek gezdim ve belgeledim. Hüzünlü anılarım olmasına karşın; **“Ulukışla”** sözcüğü

beni hep heyecanlandırıyor, nedense... Ve gırtlaktan söylenen, sözsüz Şaman müziği eşliğinde sesim, ümükümde düğümleniyor hep...

Han Duvarları'ndan yükselen gür sesimiz, Bolkar Dağı'nda yankılanıyor. **"Karagöl Şiir İkindisi"** zamanı, çam oluklu pınar gözeleri; suyun, şiirin, müziğin ve doğanın şifalı ritmi, tüm hastalıkları yok ediyor. Şairlere eşlik eden, şu ulu dağların yalçın burcunda yankılanan, Yörük kızın yanık türküsü, Kutsal Şaman Ana'nın zikir ve dansına eşlik ediyor. Türkmen Kam otağındaki, al alevin korun-da kara dönüşmektedir. **"Kar ile Kor Öyküsü"** yazılmaktadır, yeniden...

Gönlü güvercinli ozanları selamlıyoruz... Nazım'ın dediği gibi: *"Asya'dan Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan Anadolu'da"*; dil bayrağımız Türkçemizin, zor koşullarda yaşatılması için savaştan, bir aksakalbilge derviş olan atamız **Karamanoğlu Mehmet Bey**'in yolunda, Kuvayı Milliye ruhu ile Cumhuriyet Devrimlerinin ışığında, **Pozantı Kongresi'nin 100. yılında**, yaklaşan Cumhuriyetimizin 100. Yılı arifesinde, Bilge Kaan ütopyası ve titizliğinde yeniden silkinip, özümüze dönmemizi isteyen; **Karagöl**'de can çekişen ve isyan eden, endemik **Toros Kurbağalarının** göğü ve gölü delen sessiz çılgılığı, semada ve semahta yankılanıyor, evreni sarsıyor, yeniden...

Zamanımızdan 5 bin yıl önce, bu kutsal toprakların yetiştirdiği Sümerli ve sürmeli, öğretmen şair **Ludingirra**'nın bize kalan son mektubundaki bereketli hasat şenliği sevdası, sonsuz ve zamansız evrende anlam bulan şenliğimizi anlamlandırıyor... Kerpiç evlerde dans eden Hititli güzelleri, Porsuk Alan Bahçe'ye giderken, komşularını ve kiraz toplayan al yanaklı güzelleri selamlıyordu...

Bu bereketli topraklarda binlerce yıldır var olan, **Anadolu Medeniyetinin** sırları tek tek çözülüyor... **Tyana ve Hitit Medeniyetinin** yeni eserleri ortaya çıkıyor. Niğde'nin Ulukışla ilçesindeki, **Porsuk-Zeyve Höyük Kazı Heyeti Başkanı Doç. Dr. Claire Barat**: *"Bu sene çok mutluyuz, çünkü buradayız ve çalışmaya devam ediyoruz. Bu sene Roma evleri ile surlarında kazı yapıyoruz. Porsuk-Zeyve Höyük çok önemli bir sit alanı. Hitit surları, Demir Çağı surları, Helenistik, Roma ve Bizans dönemi eserleri var"* dedi.

Niğde'nin en eski kazı alanı Porsuk Zeyve Höyük'te, Fransız Arkeoloji Enstitüsünün Türk makamlarından aldığı izinle, 1968'de başladığı çalışmalar devam ediyor.

MÖ: 8'inci yüzyıla tarihlenen, **büyük bir kum taşına yazılmış Hitit hiyeroglifleri**, Hitit döneminde garnizon olarak kullanılan, surların ve gözetleme kulelerinin bulunduğu höyükte, bu yıl 8 Temmuz 2021'de başlayan yeni kazı çalışmalarında, **Demir Çağı'na ait kale surları ve sıva kalıntıları ortaya çıkarıldı.**

Kazı Heyeti Başkanı, Polytechnique Hauts De Üniversitesi Tarih ve Klasik Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi **Doç. Dr. Claire Barat**, höyükte 2 yıl önceki kazılarda, Roma döneminden kalma **2 bin 100 yıllık** ev, kiler, odalar ve saklama kapları bulunduğunu hatırlattı.

Kazı Başkanı Barat: *"Bu sene ise, Roma evleri ile Demir Çağı surlarında kazı yapıyoruz. Porsuk-Zeyve Höyük çok önemli bir sit alanı. Hitit surları, Demir Çağı surları, Helenistik, Roma ve Bizans dönemi eserleri var. Bu sene Demir Çağı'na ait surlar ve çok önemli olan orijinal Demir Çağı'na ait sıva kalıntıları bulduk. Şimdi acil koruma yapıyoruz çünkü çok rüzgar ve toz var. Kışın da çok kar yağıyor. Bu yüzden acil çalışma yapmak lazım."* diye konuştu. Barat, höyükte milattan önce 1650'lerde Hitit dönemine, milattan önce 1200-400 yılları arasında da Demir Çağı dönemine ait yerleşim yerleri bulunduğuna işaret etti.

Höyüğün 4 hektar büyüklüğünde olduğuna dikkati çeken **Barat**, "Burada surlar ve kuleler vardı. 2 sene önce kule ve surlarda koruma yaptık. Bu sene de koruma çalışmalarına devam ediyoruz. Aynı zamanda yaptığımız kazılarda Demir Çağı'na ait kale var." dedi. Barat, höyükteki orijinal kerpiçleri korumak gerektiğini, bunun için, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Porsuk Köyü Muhtarlığı ve Fransa'da Grenoble'da yer alan yüksek mimarlık okulu laboratuvarı ile işbirliği kurduklarını sözlerine ekledi.

Öte yandan, bölgede yaptığı örnek çalışmalarla adından söz ettiren, **Porsuk Köyü Muhtarı Faruk Ünver** ise; konuyla ilgili olarak şunları söyledi: *"Pandemi ve mevsimsel koşullar nedeniyle, kazı ekibinin olmadığı zamanlarda, işe ara verilen Porsuk Zeyve Höyük ören yeri kazı alanını gözümler gibi korumaktayız. Atalarımızın bize bıraktığı bu zengin arkeolojik bulgular, ülkemizin bize emaneti olan kutsal mirastır. Bu kıymetli eserler, Anadolu Medeniyetinin günümüze ulaşan emanetidir. Bu eserleri çıkaran, bulan, kayda geçiren, koruyan, sergileyen ve gelecek nesillere bırakan herkese teşekkür borçluyuz. Bu eserler, insanlığın ortak mirasıdır. Bizim kadim atalarımızın binlerce yıl eskilere uzanan köklü medeniyet sahibi olduğunun da kanıtıdır..."* dedi. Ayrıca, kazı alanı yanından geçen yolu kullanan köylüler ise; "Kazı alanın bitişikindeki bu köy yolunu kullanan, ağır tonajlı iş makineleri ve ören yerinin çok yakınında yer alan; **'Beyaz Tapır Alçı Taşı Ocağı İşletmesi'** dilerim, bu kerpiçten yapılmış tarihi yapıya zarar vermez. Medeniyete ve çevre bilincine duyarlı olan Porsuk Köyü ve çevre köylüler de bu hassasiyet içinde olup, bu tarihi eserleri birlikte korumaktayız..." dedi.

Porsuk Köyü'nün komşusu olan Beyağıl Köyü'nden **Coğrafyacı Yazar Hüseyin Yavuz'un** araştırmalarından anlaşılan; **Makedonya Kralı Büyük İskender**

der, MÖ: 333 yılında, Tarsus'taki sevgilisi Kleopatra'ya giderken, Ulukışla-Beyağıl-Porsuk topraklarında (**Bedirge** denilen yerde) 17 gün konaklamıştır. **Porsuk Zeyve Hitit Höyüğü** kazı alanındaki Tyana Medeniyeti bulguları, bölgenin önemini ve Anadolu Medeniyeti izlerinin zengin mirasına tanıklık etmektedir. Bölgeden geçen **Tarihi Kral Yolu**'nu gören, MÖ: 500 yılından bu yana "*Haberleşme Kulesi*" olarak kullanılan, Beyağıl Köyü gün doğumunda bulunan **Çatal Kaya**'nın sırrı. Basmakçı-Gedeli arasında bulunan **Lulu Medeniyeti** izleri ve 6 Şubat 1934'de Kemal Atatürk'ün de ziyaret ettiği ve şifa kaynağı olan **Çiftahan Kaplıcaları** ise, tarihin her döneminde, termal turizm uğrak yeri olarak önemini korumaktadır...

Öte yandan, Ulukışla hakkında farklı bilgi sahibi olmak isterseniz; **Albert Gabriel**'in yazdığı ve (benim 1969'da Niğde Lisesi'nden Sanat Tarihi öğretmenim olan) **Ahmet Akif Tütenk**'in Fransızcadan çevirdiği "NİĞDE TARİHİ" kitabı, önemli bir kaynaktır. **Hasan İzzettin Dinamo**'nun "KUTSAL İSYAN" kitabı içindeki "Milli Mücadelede Ulukışla" bölümü okumaya değer. **Nazım Hikmet**'in "MEMLE-KETİMDEN İNSAN MANZARALARI" kitabı, **Ahmet Oktay**'ın "ULUKIŞLA'DA SAAT BEŞ" şiiri, Öğretmen şair **Faruk Nafiz Çamlıbel**'in "HAN DUVARLARI" şiiri, okumaya değer eserlerin başında gelmektedir. O zamanki Niğde Valisi **Necmettin Kılınç (2016)** ve **TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı / Sinema Genel Müdürlüğü** destekli, **Yoleri Yapım** adına, senaryo yazarı ve yönetmen olarak çektiğim; "**Şiirin Yol Öyküsü Han Duvarları**" belgeseli ve Kategori Yayınları tarafından basılan aynı adlı kitabı, büyük beğeni toplamıştı... Bu çalışmayı özveriyle destekleyen; İstanbul, Ankara, Kocaeli ve Mersin Niğdeliler Derneği ile Maden, Hasangazi, Porsuk, Beyağıl, Altay ve Darboğaz Köyü halkı yanı sıra; **Ulukışla ve Kemerhisar Belediyesi** desteğiyle yapılan, **29 Ekim 2016'da Ulukışla Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı** içindeki, "HAN DUVARLARI" belgeseli galası, ilk gösterimi ve imza günü etkinliği; oldukça yığinsal ve coşkulu geçmişti...

27 Mayıs 1920'de Karboğazı Baskını sonrası, askerleriyle birlikte teslim olan **Fransız Tabur Komutanı Mesnil** ve eşini önce Ulukışla'ya ve sonra Kayseri'ye götüren, Ulukışla Kuvayı Milliye Müfrez Komutanı **Şevki Alpagut'un kızı İjlal ve Perihan Alpagut** ile yaptığım özel röportajlar ve Mesnil ailesinin Fransadan yazdıkları mektuplar, bu kitabın içinde yer almaktadır. Özellikle, 15 Eylül 1919'da, İstanbul Hükümetine sadık **Şeyhülislam Haydarizade** ve düşmanla işbirliği yapan, **Ulukışla Kaymakamı Tayyar Bey** gibi vatan hainlerine karşı çıkan; **Mustafa Kemal Paşa** ve **Kuvayı Milliye** saflarında yer alan, **Ulukışla Müftüsü Mehmet**

Bahaeddin Efendi; “*İstiklalsiz din olmaz...*” diyerek, vatan savunmasında taraf olmuştur. Öte yandan, 14 Nisan 2014’de **Ulukışla Kaymakamı Ferhat Atar** tarafından uygulanan bir “yasak” haberi düştü basına. Ulukışla Endüstri Meslek Lisesi’nin düzenlediği, önceden yasal izinleri alınan ve afişlemesi de yapılan; **Dursun Özden**’in konuşmacı olarak davet edildiği, “*Atatürkiye-Çanakkale’de şehit düşen çocuk askerler*” konulu konferans yasaklandı. Konu, basında geniş yer aldı... Dileriz ki, bu tür yasaklara ve olumsuzluklara bir daha tanık olmaz, Kuvayı Milliyecilerin yuvası Ulukışla...

1930 yılında **Mareşal Fevzi Çakmak** ve 1966 yılında, halk tarafından çok sevilen, vatansever **Ulukışla Kaymakamı Yüksel Özden** tarafından ödüllendirilen Beyağıl Köyü, çağdaş duruşu ile çevresine örnek olmuştur... Şimdilerde ise; büyük uğraşlar sonunda, başka köylerde de olduğu gibi Beyağıl Köyü’nde açılan “**Beyağıl Köyü Halk Kütüphanesi**”ne gönderilen bağış kitaplar iade ediliyor. Bu kitabevinin kapısına kilit vuruldu. Bu gün kapanma tehlikesiyle yüz yüze olan ve 1927 yılında eğitim ve öğretime başlayan ve benim de okuduğum; **Mehmet Yalman, Ali Yalman, Ali Tekin ve Bahri Sayın** gibi Köy Enstitüsü kökenli baş öğretmenlerin görev yaptığı **Beyağıl Köyü İlkokulu** öğrencileri ve köy halkı, bu kütüphaneden faydalanacakları günü bekliyor... Okuma yazma oranı yüzde 100 olan ve pek çok aydın insanın yetiştiği Beyağıl Köyü’nde neler oluyor? Nereden nereye... Üzücü bir durum... Öte yandan, orman işçisi kadınların emek mücadelesini ve bölgede siyanürlü altın işletmeciliğine direnen Porsuk, Hasangazi ve Maden Köyü kadınlarının zaferini de alkışlıyoruz...

Ulukışla’nın yetiştirdiği yazarlar arasında, hiç kuşkusuz Süleyman Tarık Buğra’nın yeri başkadır. Kurtuluş Savaşında Akşehir ve Afyon Cephesinde Kemal Atatürk’ün hep yanında olan; Darboğazlı **Süleyman Çavuş (Gökalp)**’un oğlu, “**KÜÇÜK AĞA**” kitabı yazarı **Süleyman Tarık Buğra** ve Tarık Buğra’nın kızı; “**DEVLET ve İNSAN**” kitabı yazarı, ulusal ve uluslararası pek çok ödülün sahibi ve Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Ayşe Buğra Kavala** (Osman Kavala eşi), Porsuklu “**ANADOLU’NUN ERMİŞ KADINLARI**” kitabı yazarı **Dr. Gülenay Pınarbaşı**, Beyağıl Köyü’nden “**KRİZE KARŞI KOOPERATİFLER**” kitabı yazarı **Doç. Dr. Serkan Öngel**, Alman araştırmacı **Rana Holtzi**’nin “**SESSİZ TOROS KURBAĞASI**”, **Prof. Dr. Hazım Gökçen**’in “**ULUKIŞLA TARİHİ**” kitabı, **Esra Yavuz**’un “**ORTA ASYA’DAN ULUKIŞLA YAYLAKLARINA**” kitabı, “**YUKARIDAKİLER**” kitabı yazarı Darboğazlı **İsmet Kuzum**, Porsuklu sinema ve kültür ekonomisi eleştirmeni **Gökçe Erdoğan**, Ulukışla eski Belediye Başkanı **Mehmet Tevfik Güney**’in kaynak çalışmaları ise, bir başka kitap konusudur.

Mehmet abinin bölgeye katkısı için kendisine teşekkür borçluyuz... Ulukışlalı yazar **Ahmet Şenol**'un araş-tırmaları, Ulukışlalı avukat yazar **Ceyhan Demir**'in "ULUKIŞLA" kitabı ve ADD sevdalısı bağışları takdire şayandır. Zafer Dersaneleri Dergisi sahibi, eğitimci **Ali Demir**'in anıları, Tabaklı (Köşkönü) Köyü öğretmeni (1973) **İsmail Göлтаş**'ın "İLK ÖĞRETMEN GREVİ-1 MART 1920" kitabı, Darboğazlı **Mehmet Emiraliođu**'nun "KÖY ENSTİTÜLERİ", **Gökhan Eşel**'in "AMERİKAN BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ" kitabı, **Prof. Dr. Osman Nuri Koçtürk**'ün "GIDA EMPERYALİZMİ" kitabı, Niğde Milletvekili **Ömer Fethi Gürer**'in "KAPADOKYA'NIN BAŞKENTİ NİĞDE" kitabı, Eminlik Köyünden **Tevfik Oral**'ın "BENDE KALANLAR" kitabı, Beyağıl Köyü'nden 68 Kuşağı Hareketi öncülerinden **Hüseyin Yavuz**'un "İSYAN GÜNLERİ" kitabı, yine Beyağıl Köyü'nden sendikacı yazar **Mustafa Dilmen**'in "ÖRGÜ ŞİŞİ-ÖRGÜT İŞİ" kitabı, Darboğaz Köyü'nden Dev-Gençli **Mustafa Ulusoy**'un "AL SANA BİR SİLAH" kitabı, Ulukışla'nın Alihoca Köyü'nden **Mehmet Erçen**'in "BEDEL" kitabı ve **Dursun Özden**'in "BOLKAR ÇIĞLIĞI" kitabını okumanızı öneririm... İçinden Ulukışla geçen, benim öteki çalışmalarımın bazıları ise şunlardır: "GÖKKUŞAĞI TARLASI, ŞİİR BAYRAMI, KANAYAN TÜRKÜ, MANKIŞLAK'TAN ULUKIŞLAK'A GÖÇ-ALTAY KÖYÜ-1955, HAN DUVARLARI BELGESELİ, SIKINTILI SENELER-KUTSAL EMANETLER NİĞDE'DE, MÜ-BADELE ACISI, ANADOLU KARIZLARI, ANADOLU SU MEDENİYETİ, UYGARLIK HARİKASI UYGUR KARIZ-LARI, KAM KÜLTÜRÜ ŞAMANİZM, ANADOLU'NUN 66 HALİ GEZİ REHBERİ" adlı kitapları da okumanızda yarar vardır... Öte yandan, Darboğazlı Sosyolog **Aysel Yetiş**'in yöresel folklorik araştırmaları, Darboğazlı Ressam **Hasibe-Selçuk Güner** ve **Hacer Salman**'ın özgün yağlı boya tabloları, Ulukışla'nın bir başka değeri olarak, alkışı hak ediyorlar...

Köy köy dalaşan **Eşekli Seyyar Kütüphanecilerin** yanı sıra; 1930'lu yıllarda Ulukışla'nın köylerinden, kız ve erkek yoksul köylü çocukların davul zurna ile toplanıp, 6 yıl okulda teorik ve uygulamalı eğitildikten sonra, bir ışık kaynağı olarak tekrar köylerine gönderilen, **İvriş ve Pazarören Köy Enstitüsü** mezunu öğretmenlerin özveriyle çalıştıkları, **Eğitim Seferberliği** ise, bölgenin aydınlık yüzü olmasına büyük katkı sağladığını da vurgulamakta yarar vardır... Öte yandan, bu kitapta yer alan bazı harita, belge ve bilgileri ile katkı sağlayan, tarihçi ve arşivci **Dr. Savaş Songur**'a da ayrıca teşekkür ederim...

Kalkankaya Hitit Maden Arama Ruhsatı

Mayıs-Ekim ayları arasında, yolunuz **Orta Toros Dağları olan Bolkar Da-**

ğrı'na düşerse; doğa sporları, arkeolojik bulgulara ve tarihi araştırmalara meraklı gezginler ve ilgililer için, önemli bir alternatif turizm gizisi için, Ulukışla'nın Maden Köyü'ne rotanızı çeviriniz. Bu bölgenin bulunduğu topoğrafik yapı, karla kaplı hırçın doğa koşulları, **Karagöl ve Çinili Göl** manzarası yanı sıra; **Çiftelhan**'dan başlayan, bu vadide bulunan Alihoca ve Meden Köyü yolu ile ya da **Por-suk-Alan Bahçe** üzeri, **Gümüş ve Darboğaz** yolu ile çadır ve kamp alanlarının bulunduğu **Meydan Yaylası** denilen yerde, geceleri biraz üşüsenizde; rengarenk çiçekler ve kardelenlerin arasında, yabancı hayvanlar ve keklik sesleri eşliğinde dans eden, özgür yulku atların telaşında, endemik flora ve fauna örtülü, çam oluklu pınar gözelerinin bulunduğu yerde; yayık ayranı, yoğurdu, et, kuzukulağı, mantar ve kengeri meşhurdur. Dağların ve ormanların gönüllü bekçisi olan çevre köylerden gelen çobanların ve Çukurova'dan gelen Sarıkeçili ve Karakeçili Aşiretlerin, mevsimlik Yaylacı Türkmen Yörüklerin zengin ve organik **Göçebe Mutfak Kültürü**, bu insanların konukseverlikleri; sizin buralara yeniden gelmenize neden olacaktır.

Bolkar Dağları'nda bir kaya üzerinde, **Geç Hitit Dönemi** ve yaklaşık **3 bin yıllık** olduğu belirtilen bir yazıt bulundu. Bu bölgede hala çalışan ruhsatlı altın işletme galerileri ve yeraltı maden ocakları bulunan ve Bolkar Dağı kuzey vadi-sinde yer alan, **Ulukışla'nın Maden Köyü Kalkankaya Mevkisindeki** bu yazılı kaya; koruma altına alınmıştır. 1973 yılında, Arkeolog **Mustafa Kalaç** tarafından bulunan ve dünyanın en eski maden arama ruhsatı olduğu iddia edilen bu yazıt; Konya'nın Ereğli ilçesinde bulunan, **İvriz Kaya Kabartma** yazıları ile benzer olduğu bilinmektedir. Dilerim bu tarihi yazıt, iyi korunuyordur. **Uluslararası tarihi eser kaçakçılara ve define avcılara aman dikkat!..**

Bu zamanda ise, çoğu yabancı şirketlerin işbirlikçisi olan Maden arama ruhsatlı yerli talancıların, ülkemizin yeraltı ve üstü kaynaklarını nasıl yağmaladığına tanık olmaktayız.

Kalkankaya üzerinde bulunan "Maden Arama Ruhsatı" kaya kabartma yazısı, Hititçe olup; yazıtın bir kısmı, şimdiki hali ile okunup tercüme edildi. Okunan bölümleri ise şöyledir:

"Ben Tarhunazi, Prens Tarhuwartanun oğlu,"

'Kral Warpalawanın kahramanı, yasal hizmetkariyim.'

'Ve beyim Kral Warpalawaya iyi hizmet ettim.'

'Ve o bana tanrı Muti Dağı'mı verdi.'

'Ve beyim Kral Warpalawayı iyi şekilde yükseltti.'

'Fakat o bana süratli katırlar verdi.'

'Ve Tarhunazi bu tanrılara her yıl kurban eder.'

'Ve ona Muti Dağı tanrıları iyi gelirler.'

'Bu yazıyı kim kazırsa, silerse parçalarsa.'

'Bu kimseyi fırtına tanrısı ve tanrılar sürsünler.'

'Ve ay tanrısı onu yakalasın.'

'Ve tanrı Nikaruha onu yesin...'

Sümerli Öğretmen Şair Ludingirra'nın Son Mektubu

Dört bin yıl öncesinden 'size bir mektup var' deseler tepkiniz ne olurdu? Anadolu Medeniyetinin yeşerdiği bu bereketli toprağın aydını ve hemşehrimiz olan **Sümerli öğretmen şair Ludingirra**, binlerce yıl öncesinden bize bir mektup yazmış. Mektubunda şunları söylüyor:

"Ben bir Sümerli öğretmen, şair ve yazarım. Yaşım yetmiş beşi bulduğundan öğretmenliği bıraktım fakat şairlik ve yazarlık ölünceye kadar sürecek.

Bu yaşam öykümü daha çok gelecek kuşaklar için yazmaya başladım. Bizim ulusu-muz, dilimiz, geleneklerimiz, sosyal yaşantımız, sanatımız unutuluyor artık.

Bu güzel ve uygar ülkemize heryerden göz diktiler.

Göklere uzanan basamaklı kulelerimizin, görkemli tapınaklarımızın, arı gibi çalışan çarşılarımızın, her tarafa ulaşan kervanlarımızın, dümdüz uzanan yollarımızın, bol ürün veren tarlalarımızın, nehirlerimizde ve açtığımız kanallarda salına salına yüzen teknelerimizin, her türlü bilgiyi veren okullarımızın ünü uzak ülkelere kadar yayıldı-ğından; ilkel olan bu ülkelerin halkı kıskandı bizi.

Fırsat buldukça üzerimize saldırdılar. Kentlerimizi yakıp yıktılar.

Biz yaptık, onlar yıktılar; biz yaptık, onlar yaktılar. Halkımız hatta krallarımız tutsak oldu.

Ailelerimiz dağıldı. Tarlalarımız, bahçelerimiz bakımsızlıktan kurudu; hayvanlarımız açlıktan öldü ve böylece kökü binlerce yıl önceye dayanan ulusumuz yoruldu, dayanamayacak hale geldi ve içimize yavaş yavaş sızıp bizi yiyen yabancıların kucağına bırakıverdi kendini.

Onlar yönetiyor bizi şimdi. Topraklarımıza ilkel geldiler; sayemizde uygar olmaya başladılar. Ne yazıdan, ne tarımdan, ne sanattan, ne dinden, ne okuldan, ne attan, ne arabadan, ne aydan, ne yıldan haberleri vardı.

Hepsini bizden öğrendiler. Sonra da "biz yaptık, biz bulduk" diye övünmeye başladılar.

Hep korkuyorum, bir gün gelecek, adımız da uygarlığımız da unutulacak. Biz ne yap-tık, ne başardıysak hepsini onlar üstlenecekler.

Bu durum beni yıllardan beri üzüyordu. Ben küçük bir adamım, bunu önlemek elimden gelmez diye yakınıyordum. Bir gün aklıma geldi.

Ben bir yazar olduğuma göre; ulusumuzun bulduklarını, başardıklarını, geç-mişini, geleneklerimizi yazmaya karar verdim. Böylece herkese ulaşacağımı umut ediyorum.

Bizim uygarlığımız belki binlerce yıl sonra yaşayan insanlara da geçecek. Bizim attı-ğımız temeller üzerine yenilerini koyacaklardır.

Ah! Onlar da bizi hatırlayıp bıraktığımız kültür mirasları için teşekkür edebilirler!..” Sümer tabletinden çeviren: Dr. Muazzez İlmiye Çığ (Sümerolog)

Öte yandan; Aksakal bilge derviş olan Sümerli kadim atalarımızın bize emane-ti bu kutsal topraklar, zengin kültürlerin beşiğidir. Emek, hasret ve vatan şairi **Nazım Hikmet**'in vurguladığı gibi: “Asya'dan Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan Anadolu toprakları, bizim...” 1955 yılında Orta Asya'dan Anadolu'ya gelip bak-tıkları; (bir yanda Hasan Dağı ve öbür yanında ise, sıralı To-ros Dağları'nı; geldikleri yerdeki Altay ve Tanrı Dağları'na benzettikleri için, buraya konmak-ta-yerleşmekte karar kılan, Altaylı akıl-aksakal bilge öncüler ve şifacı Baksı Ana-lar); **Altay Dağları** yamaçlarından Anadolu'ya gelen Uygur-Kazak Türkleri için kurulan Altay Köyü'nü yurt tutmuşlar. Ulukışla'nın **Güney ve Kolsuz Köyü** biti-şikinde bulunan bu köy ve 1924'de Yunanistan'dan göç eden Mübadil köyü olan **Maden ve Ovacık köylerini** ayrı tutarsak; Ulukışla'nın pek çok köyünün ortak benzerlikleri olması nedeniyle, **Yeni yıldız (Burna) Köyü'nü** örnek olsun diye ta-nıtmakta yarar vardır. Yeni yıldız Köyü; Ulukışla ilçe merkezinin güneybatısında yer alır. Doğusunda Kılan Köyü, batısında Hacıbekirli Köyü, güneyinde Mersin il toprakları, kuzeydoğusunda ise Ulukışla yer almaktadır. Orta Toroslar-Bolkar Dağları'nın kuzeybatı eteğinde yer alan köyün bir tarafında orman, bir tarafta bahçeler, diğer tarafında ise bozkırları görmek mümkündür. Köyün başlıca geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. **Şimdilerde ise, sırt çantalı ve karavanlı gez-ginlerin kamp alanı, alternatif turizm potansiyeli ve mevsimlik yayla kültürü yanı sıra; organik tarım, arıcılık ve ihraç kiraz üretimi ile öne çıkmaktadır.**

Yeni yıldız'ın tarihi ismi önce Buna, adıyla anılıyordu. Bu isim; yaylalarda ko-nar-göçerler arasında ve çevre köylerde, yün ve keçi kılı eğirmekte kullanılan, el yapımı bir araç olan kirmanda, bir eğrimlik yüne “burma” dedikleri bilinmek-tedir. Burma; kadınlar yünü eğirirken kollarına takarlar, yörede bu uygulamaya verilen addır. Yeni yıldız'ın oturma şekli de “burma”ya benzediği için, bu ismi

almıştır. **12 Eylül 1980 sonrasında, Diktatör Kenan Evren'in** Anadolu'nun pek çok bölgesinde uyguladığı politika sonunda; bazı mezra, köy ve kent isimleri değiştirilmiştir. Bu kapsamda, **Burna Köyü adı; Yeni-yıldız olmuştur.** Burası tipik bir yerleşik **Yörük köyüdür.** Ereğli-Ulukışla arasındaki düzlüklerde ve dağlık yamaçlarda 30'a yakın köy halkı, **Karamanoğlu Mehmet Bey** taraftarı olup, **Kahramanmaraş ve Gavur Dağı tarafından gelmiştir.** Yeni yıldız halkı bir rivayete göre Karamanoğulları Beyliği'ndendir. **Oğuzların Avşar boyundandır.** Burma ilk kuruluş yıllarında dere yatağına kurulan çadırların şeklinden dolayı bu ismi aldı diyenlerde vardır.

Köyün kurulduğu yer, bir tepenin burnunda olması da bu ismin verilmesine neden olmuştur. "Buruna" köyü Yerine "Burna" köyü adı söyleyiş kolaylığından dolayı "**BURNA**" olarak aktarılmıştır. Bu köyde öğretmenlik yapan **Seyfettin Ceylan**'ın yaptığı araştırmalara göre; köyün kuruluş tarihi kesin olmamakla birlikte, eldeki kayıtlara göre 1870'lere dayanıyor. Yeni yıldız Köyü merkezinin 500 m. yakınından geçen **Tarihi Kral Yolu** (Not: Bu tarihi yola, pek çok kişi ve araştırmacı yanlışlıkla; 'Tarihi İpek-Baharat Yolu' olarak adlandırıyorlar, bu doğru değildir) üzerinde bulunan, han ve mezarlardan oluşan arkeolojik kalıntı alanıyla, binlerce yıl önceden buralarda yaşam olduğu bilinmektedir. Yeni Yıldız halkının aslı, **Türkmen Yörük** soyundan geliyor. Köy ormanlık bir arazi üzerinde kurulmuştur.

Tarihi Kral Yolu güzergahında yer alan, Ereğli yönüne doğru Hacıbekirli Köyü, doğuya doğru ise; Kılan (Aktoprak), Emirler, Darboğaz ve Porsuk (Alanbahçe) ve Hasangazi köyleri bulunmaktadır. Bu güzergahta, Darboğaz Köyü doğu yamacında bulunan Tarihi Tarbaz Tepesi Kalesi ise; (**Ulukışla Sansar Tepesi, Beyağlı Köyü** kuzeydoğusunda yer alan Çatal Kaya ve onlarca asırlık yaşı ile ayakta duran **Ardıç-Şaman Dilek Ağacı**), keşfedilmeyi ve koruma altına alınmayı bekliyor... Öte yandan; Şekerpınarı yakınlarında, Niğde-Adana Otoyolu yapımı sırasında, dinamitle parçalanıp dereye düşen, büyük bir kaya üzerinde bulunan, '**Büyük İskender Gülek Boğazı Yazıtı**' olarak bilinen bu tarihi eser de, korunmayı çoktan hak ediyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı elemanları uyuyor mu?

Ulukışla'nın **Maden ve Ovacık Köyü** yanı sıra; Aksaray, Kapadokya ve Niğde bölgesinin Mübadilleri'nin toplanma yeri ve tren ile Mersin Limanına gidenlerin hareket istasyonu olan Ulukışla; "*tren mi yol alıyor, yoksa evler mi?*" diyen ve **1924'de Mübadele Acısını** yaşayan komşularımızın, göç öyküsüne de tanıklık eden Ulukışla; 38 Toros Dağı tünellerini aşarken, nice yol ve sevdacıları ve kahramanlık destanlarının da yaşandığı coğrafya olarak belleklerimize kazınmıştır. Anadolu'nun doğal güvenlik kuşağı olan Toros Dağları'nın güneye aşılın

stratejik kapısı olan Ulukışla; tarihin her döneminde, pek çok uygarlığın izlerini taşımaktadır...

1967 yılı Ulukışla Ortaokulu mezunuyum. Özellikle, köylü çocukların okuması için özel gayret gösteren, Okul Müdürümüz **Adil Aral** ve seçkin öğretmenlerimizin ışık kaynağından beslenen; Beyağıl Köyü'nden çok yoksul bir köylü çocuğu olarak, doğup büyüdüğüm topraklara ve beni yatılı okutan devlete borcumu ödemek ve katkı sağlamak için, özümü ve geldiğim yeri-kültürü unutmaktan çalışmaktayım. Gittiğim 99 ülkede ve arşınladığım Anadolu coğrafyasında yaptığım araştırmalar sonucu; çok sayıda kitap ve belgesel ile ülkeme katkı sağlamaktayım. Ulukışla'da yazdığım ilk şiirim (**Yayla Düşü**) 1970 yılında yayınlanmış ve ödül almıştı...

'Anadolu'nun Aydınlık Yüzü **ULUKIŞLA**'nın, halk arasında adı; "**GAZİ ULUKIŞLA**" olarak anılmasının, pek çok haklı nedeni bulunmaktadır... Dumlupınar Şehitliği'nde yatan "**1907 doğumlu, 15 yaşında, Ulukışlalı Ethemoğlu Rıza**"dan, İstiklal Madalyalı (ezici çoğunluğu köylü olan) bilinen 151 kahraman Ulukışlalıya dek, her biri bir destan konusudur. Yemen ve Filistin Savaşında, Çanakkale Savaşında, Karboğazı Baskınında, 5 Ağustos 1920 Pozantı Kongresi'nde ve Ulusal Kurtuluş Savaşımızda, Cumhuriyet Dönemindeki aydınlanma seferberliğinde, hep önde yürüyen Ulukışla'nın bu "**VATANSEVER**" yönü ise; bu kitabın içinde kapsamlı olarak yer alarak taçlandırılmıştır.

Bu kitap; uzun yıllar öncesi de olan, yaklaşık son 3 yıllık bir araştırma ve alan çalışması sonunda; **Genel Kurmay Başkanlığı, Başbakanlık Nadir Eserler Arşivi, Osmanlı Salnamesi Kayıtları, Milli Kütüphane, Anıt Kabir Kitaplığı, Niğde Müzesi ve Yeni Adana Gazetesi** arşivindeki; özel kaynaklı belgelerinden yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan, bilinmeyen resim, fotoğraf, harita, bilgi ve belgeler ışığında, özellikle Milli Mücadelede **Ulukışla Kuvayı Milliye Müfrezeleri (1918-1923)** dönemini kapsayan, bölgenin nüfusu ve halkların dağılımı, Anadolu'yu işgal eden emperyalist ülkelere ve işbirlikçi İstanbul Hükümetine karşı; tüm vatan sathında ve özellikle Çukurova'yı işgal eden Fransız askerleriyle savaşın seyrindeki, yerel milislerin örnek direnişi, detaylı olarak kitap içinde yer almak-tadır. Ayrıca; Sevr Antlaşması, 19 Mayıs 1919-Samsun'dan önce 6 ay, Havza Yazışmaları, Amasya Tamimi, Sivas, Erzurum ve Pozantı Kongreleri kararları, Mondros ve Lozan Antlaşması, Atatürk-Lenin mektuplaşması, Çukurova ve Bolkar Cephesine de gelen Milli Mücadelede Sovyetler Birliği yardımları ve silahları, Sovyet diplomatların Anadolu anıları, **Kilikya (Çukurova) Bölge Komutanı Sinan Tekelioğlu**'nun gizli telgrafları, Adana Kaç Kaç Olayı, Niğde ve Bor Kuvayı

Milliye desteği yanı sıra; bölgede yaşanan **mübadele (nüfus değişimi) göçü** gibi konulara da ışık tutan, geniş kapsamlı irdelenen bu yerel (Ulukışla odaklı) bu çalışma; 20. asrın büyük dehası ve komutanı olan, özgür ruhlu **Mustafa Kemal Atatürk** rehberliğinde, “*Ya istiklal, ya ölüm!..*” diyen örgütlü ve milli silkinişin ve de “*Yurtta barış, dünyada barış!..*” belgisini yaşam tarzı olarak algılayan ve sevgisini sebil eyleyen kolektif bir kamu iradenin ürünü ve konusudur bu kitap...

Seyhan Nehri'ni besleyen **Çakıt Deresi**'nin kaynağı olan; tipik bir kurak-kara iklimin yaşandığı, ekolojik dengesi ve doğal hayatı ile dikkat çeken ve demiryolu-karayolu ağı ile Anadolu'yu güneye (Çukurova'ya) bağlayan, coğrafi ve sosyolojik olarak stratejik bir konumda olan **Ulukışla'nın, alternatif doğa-kültür-tarih-termal turizm potansiyeline** de dikkat çekilen bu çalışmalara destek olan herkese teşekkür ederim. Elbette bazı eksiklikler olabilir. Adı geçen kitabın 2. baskısında, tüm dostların yapıcı uyarısı ve ekleriyle daha da zengin bir eser ortaya çıkacaktır. Desteđiniz için şimdiden teşekkür ederim canlar... Karagöl'de yaşam savaşı veren, endemik sessiz **Toros Kurbağası** gibi, **BOLKAR ÇIĞLIğIMIZ**; Anadolu'da, sonsuz ve zamansız evrende yankılanıyor, yeniden... İyi okumalar...

Dursun ÖZDEN (İstanbul Niğdeliler Derneği Denetçisi)

KAYNAK: www.dursunozden.com.tr

İÇİNDEKİLER

Gazi Ulukışla.....	1
Ulukışla Alternatif Turizm Rotası.....	11
Ulukışla'nın Kısa Tarihi	21
Beyağıl Köyü Tarihi ve Kültürel Yapısı	25
Ulukışla'nın “Kuvvacı” Müftüsü Mehmet Bahaeddin Efendi	31
Sadrazam Öksüz (Öküz) Mehmet Paşa	37
Ulukışla Cephesi.....	47
Bolkar Çığılığı	57
Osmanlı Salnamelerinde Ulukışla.....	65
Kuvayı Milliye Nedir, Ne Değildir?.....	85
Amasya Tamimi.....	91
Tarihte Seyyahların Kilikya Raporu.....	95
Milli Mücadele Döneminde Niğde	109
Ulukışla Kuvayı Milliye Cephesi	123
Tarihte Karboğazı Baskını	153
Karboğazı Zaferini Taçlandıran Kuvayı Milliyecilerin İsim Listesi	191
Toros Tünelleri ve Bağdat Demiryolu Antlaşması (1902-1917).....	195
Ruhi Su ve Adana Kaç-Kaç Olayı.....	207
Mücadele Antlaşması ve Emanet Çeyiz Sandığı Yol Öyküsü.....	221
Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Yeni Müttefiklerimiz	239
1-2. Pozantı Kongresi Zaptı.....	277
Han Duvarları	331
Memleketimi Seviyorum	337
Ulukışla'da Saat Beş	339
Çalkama Halil İsyanı.....	341
Kışlahan	343
Yazar Özgeçmişi.....	345
Fotoğraflar	349

KAYNAKLAR

- Mustafa Kemal Atatürk, NUTUK, Belgeler, Cilt: 2, Türk Tarih Kurumu, 1976, Ankara.
Atatürk'ün Bütün Eserleri, Cilt: 1-33, Kaynak Yayınları, 2010, İstanbul.
- Kuşatılmış Yazılar, Dursun Özden, Edebiyat Koop Yayınları, Ocak 2009, İstanbul. Fidel'in Atatürk Tutkusu, Dursun Özden, Milliyet Gazetesi, 26 Aralık 1996.
- Fidel'in Öyküsü, Dursun Özden, Kategori Yayınları, Kasım 2017, İstanbul. Şiir Bayramı, Dursun Özden, Yoleri Yayınları, Nisan 2018, İstanbul.
- Niğde Tarihi, Albert Gabriel, Çeviri: Ahmet Akif Tütenk, Bengi Matbaası, 1962.
- Genel Kurmay Başkanlığı, Tarih ve Stratejik Etüd (ATASE) Daire Başkanlığı, (Kuvayı Milliye Kilikya Komutanı Tekelioğlu Sinan Bey'in Günlüğü) Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. 15, Kaynak Yayınları, Şubat 2005, s.210-216-217.
- Cumhuriyete Giden Yolda Adana 1918'den 1998'e, Yeni Adana Gazetesi Yayını, Ekim 1998. Hikmet Öz. Atatürk Tarsus'ta. Özgür Ofset, 2013.
- Taha Toros, 1972, Kurtuluş Savaşı'nda Karboğazı'nda Türklere Esir Düşen Fransız Komutanı Mesnil'in Anıları, Kuvayı Milliye Dergisi, Sayı 151-152.
- Hasan Akıncı, 1966, Kurtuluş Savaşı Hatıraları, Kuvayı Milliye Dergisi, Sayı 69-81.
- İbrahim Bozkurt, 2018, İşgal Yıllarında Mersin (1918-1922), Atatürk Üniv. Sos. Bil. Enst. Dergisi.. Milliyet Gazetesi, Sayfa:5, 09.01.1972, "Kurtuluş Savaşında, Toroslarda esir düşen Fransız Kumandanı MESNİL'in TÜRKİYE ANILARI", Tümen Komutanı beyhude yere kuşatılan tabura uçakla mesaj gönderdi: "Cesaret gösteriniz, sizi kurtarmaya geleceğiz..."
- Kuvayımilliye Komutanı Tekelioğlu Sinan Bey'in Günlüğü, İbrahim Kılıç, ATASE Yayınları, Ankara, 2012 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, A.A.M, Ankara 1997, s. 129-132.
- Arıkoğlu, Damar: Milli Mücadele Hatıralarım. İstanbul 1961. Mersin ziyareti anıları. Artan, Gündüz: 75. Yıldönümünde Atatürk'ün Mersin Ziyareti. Mersin. 1998.
- Develi, Şinasi: Dünden Bugüne Mersin. Mersin 1991. Atatürk ve Mersin. Erdil, Rauf: Atatürk'ün Mersin Gezileri. Mersin 1988.
- İçel 75. (İçel Valiliği Yayını) 1998 [Atatürk'ün Mersin Ziyaretleri.
- Cumhuriyete Giden Yolda Adana 1918'den 1998'e, Yeni Adana Gazetesi Yayını Harp Tarihi Vesikaları Dergisi.
- Han Duvarları - Dursun Özden, Kategori Yayınları, Mart 2017, İstanbul.
- Niğde Tarihi - Albert Gabriel (Çeviri: Ahmet Arif Tütenk), Niğde Valiliği Yayınları, 1956.
- Mübadele Acısı -Dursun Özden, Milliye Gazetesi, Pazar eki, 1 Temmuz 2000.
- Yılmaz Karahan, Odaksevgi, 22 Ocak 2013. Ulukışla.
- Sunay Türker, Mehmet Bahaeddin fotoğraf ve kimlik kopyası.
- Anadolu'nun Aydınlik Yüzü Ulukışla, Dursun Özden, Varan'la Yol Boyunca, Şubat 2002 Kuşatılmış Yazılar, Dursun Özden, Edebiyat Koop Yayınları, Ocak 2009, İstanbul.
- Adana İl yillığı 1991, Kemal Matbaası, Adana 1991.
- Adana'da Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi Eğitim, Milli Eğitim Müdürlüğü, Adana 2004. Arıkoğlu, Damar, Hatıralarım, Birinci Büyük Millet Meclisi Milletvekili, İstanbul 1961.
- Atatürk ve Adana, Adana Büyükşehir Belediyesi, Altınkoza Kültür Sanat Etkinlikleri, Adana 2005. Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. 15, Kaynak Yayınları, Şubat 2005.
- Atatürk'ün Kültür ve Medeniyet Konusundaki Sözleri, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S. 37, Ankara 1990.

- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1997. Ayhan, Yusuf, Çukurova Albümü, 50 Yıl İçin, Kemal Matbaası, Adana 1973.
- Ayhan, Yusuf, Mustafa Kemal'in Pozantı Kongresi ve Adana'nın Kurtuluşu, İpek Matbaası, Adana 1963.
- Aydın Tarihi, Kasım 1937.
- Cebesoy, Ali Fuat, Milli Mücadele Hatıraları, Temel Yayınları, Yayın No:115, Tarih/Kültür Dizisi:15, İstanbul 2000, 44-45.
- Cumhuriyete Giden Yolda Adana 1918'den 1998'e, Yeni Adana Gazetesi Yayını, Ekim 1998, 44-70. Eroğlu, Hamza, Atatürk Hayatı ve Üstün Kişiliği, Savaş Yayınevi, Ankara 2008.
- Erciyes, Erdem, Orta Doğu Denklemine Türkiye-Suriye İlişkileri, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2004, 68-73.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, E. U. Basımevi, Yıl: 8, S. 27, Ankara 1959.
- İğdemir, Uluğ, Atatürk'ün Yaşamı 1881-1918, T.T.K. Yayınları, C. 1, Ankara 1988.
- Kaş, Pınar, Atatürk'ün Adana Ziyaretleri, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2012.
- Kocatürk, Utkan, Doğumundan Ölümüne Kadar Atatürk Günlüğü, Atatürk Araştırma Merkezi, 1999. Ökte, Ertuğrul Zekai, Atatürk'ün Yurtiçi Gezileri (1922-1931), Tarihi Araştırmalar Vakfı İstanbul Araştırma Merkezi, C. I, İstanbul 2000.
- Önder, Mehmet, Atatürk Evleri Atatürk Müzeleri, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1993. Önder, Mehmet, Atatürk'le Adım Adım Türkiye, Kültür Ofset Araştırma Yayınları:1, Ankara 1984. Önder, Mehmet, Atatürk'ün Yurt Gezileri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1975.
- Palazoğlu, Ahmet Bekir, Atatürk'ün Okul Gezileri, M.E.B., Ankara 1999. Palazoğlu, Ahmet Bekir, Başöğretmen Atatürk (1928-1938), M.E.B., C. 2, Ankara 1991.
- Sanders, Limon Von, Türkiye de Beş Yıl, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., 1999, 110-111. Seviük, İsmail Habib, Atatürk İçin, Hatıralar ve Hayatındayken Yazılanlar, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1939. Seviük, İsmail Habib, O Zamanlar 19210-1923, İstanbul Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1937.
- Tezer, Şükrü, Atatürk'ün Hatıra Defteri, T.T.K. Basımevi, Ankara 1972.
- Toros, Taha, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, (2.Baskı), Adana Büyükşehir Belediyesi Altın Koza Yayınları 32 Ulusoy Matbaacılık, Adana 2006.
- Ürgenç, Orhan, 10 Kasım 1918'den 5 Ocak 1922'ye Kurtuluşa Giden Yol, Ulusoy Ofset, Adana 2009. Yayıcıoğlu, Necat, Atatürk ve Çukurova, Kemal Matbaası, Adana 1996.
- Akalın, Gülseren, "Adana'nın Gazi'li Günleri", Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000, 137-141.
- Özkaya, Yücel, "Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 1927 İstanbul ve Sonraki Gezileri", Atatürk Yolu Dergisi, 4(14), (Kasım 1994), 185-212.
- Temiz, Gürkan, Silifke Tarihi, Kent Stratejisi, Cilt:1.